

פרק שמיני 'ארבעה שומרי'

משנה

ארבעת השומרים

ארבעה שומרי'ן הם: שומר חנם, והשואל⁸⁵⁵,

נושא שכר והשוכר. שומר חנם נשבע על

הכל, שלא פשע. והשואל משלם את הכל, על כל השנויים במשנה שבר, שבויה, ומתה, וגניבה, ואבידה, אבל במתה מחמת מלאכה פטור. נושא שכר והשוכר, נשבעין על השבירה ועל השבויה ועל המתה, ומשלמין את האבדה ואת הגניבה, וכולם נלמדים מהכתובים⁸⁵⁶.

אמר לשומר חנם 'היכן שורי?', אמר לו מת

א' לש"ח היכן שורי

והוא שנשבר, או נשבה, או נגנב, או אבד.

נשבר והוא שמת, או נשבה, או נגנב, או אבד. נשבה והוא שמת, או

נשבר, או נגנב, או אבד, נגנב והוא שמת, או נשבר, או נשבה, או אבד,

אבד והוא שמת, או נשבר, או נשבה, או נגנב, משביעך אני ואמר אמן

פטור. שהרי אילו היה מודה שנאנס הוא היה פטור מלשלם, ונמצא שאין

כאן כפירת ממון, ופטור מקרבן שבועה. היכן שורי, אמר לו איני יודע

מה אתה סח והוא שמת, או נשבר, או נשבה, או נגנב, או אבד, משביעך

אני ואמר אמן פטור. שהרי גם אם היה מודה שהפקיד בידו ונאנס היה

פטור.

היכן שורי ואמר לו אבד משביעך אני ואמר אמן,

אבד שורי אבד ונשבע

והעדים מעידים אותו שאכלו⁸⁵⁷ משלם את הקרן,

ועדים מעידים שאכלו

הודה מעצמו משלם קרן חומש ואשם. היכן שורי ואמר נגנב, משביעך

אני ואמר אמן. והעדים מעידים אותו שגנבו משלם תשלומי כפל, הודה

855 אע"ג ששומר שכר כתוב אחרי שומר חנם כאן מונה את החמור יותר אחר הקל יותר. תוס'.

856 בפ' השואל, והמשנה הזאת שנויה בהשוכר את הפועלים. וחזר ושנה אותה כאן משום שרצה לשנות את חיובי ופטורי קרבן שבועה. ולכן שנה את חיובי ופטורי הממון. שאם נשבע על דבר שהוא מחוייב עליו אם הודה, ובשבועתו פטר עצמו מלשלם כפר ממון, וחייב קרבן שבועת הפקדון וחומש ואשם. ואם נשבע על שקר על חנם, שאם הודה לא היה משלם אינו חייב קרבן שבועה, שלא כפר ממון. רש"י.

857 כאן ל"ג שגנבו ול"ג טבח ומכר משלם תשלומי ד' וה' שבהגזול קמא (הקשו מכאן על רב שאמר שהטוען טענת גנב בפקדון משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם ד' וה'). וכאן שנינו שאכלו משלם תשלומי כפל אבל תשלומי ד' וה' לא אע"ג שא"א לכוזית בשר בלא שחיתה. ואין לומר ששם הקשו מהברייתא ולא מהמשנה. ואר"י שלא שנו טבח ומכר משלם ד' וה' משום שבכתוב לא נאמר ד' וה' אלא בגנב עצמו. תוס'.

מעצמו משלם קרן וחומש ואשם, אבל לא כפל שהוא מודה בקנס⁸⁵⁸.
אמר לאחד מן השוק היכן שורי שגנבת, הוא אומר לא גנבתי, והעדים
מעידים אותו שגנבו משלם תשלומי כפל⁸⁵⁹. טבח ומכר משלם תשלומי
ארבעה וחמשה. ראה עדים שממשמשין ובאין⁸⁶⁰, אמר גנבתי אבל לא
טבחתי ולא מכרתי אינו משלם אלא קרן⁸⁶¹.

אמר לשואל היכן שורי א' לו מת
והוא שנשבר פטור
שנשבר, או נשבה, או נגנב, או אבד. נשבר
והוא שמת, או נשבה, או נגנב, או אבד. נשבה והוא שמת, או נשבר, או
נגנב, או אבד. נגנב והוא שמת, או נשבר, או נשבה, או אבד. אבד והוא
שמת, או נשבר, או נשבה, או נגנב. 'משביעך אני' ואמר 'אמן' פטור
מקרבן שבועה, שהרי אף כשנשבע לשקר חייב עצמו, ואין בשבועה
זו כפירת ממון. היכן שורי, אמר לו איני יודע מה אתה סח והוא שמת,
או נשבר, או נשבה, או נגנב, או נאבד. משביעך אני ואמר אמן חייב,
שהרי כפרו ממון שאילו הודה היה מתחייב.

א' לש"ש וא' לו מת ונשבע
והוא שנשבר פטור
אמר לנושא שכר והשוכר היכן שורי, אמר לו
מת והוא שנשבר או נשבה. נשבר והוא שמת, או
נשבה. נשבה והוא שמת, או נשבר. נגנב והוא שאבד. אבד והוא שנגנב,
משביעך אני ואמר אמן פטור. מת והוא נשבר שאם היה מודה לא היה
משלם, נגנב והוא שאבד, אבד והוא שנגנב פטור, שהרי שינה מחובה
לחובה, ולא כפר ממון בשבועה זו. מת או נשבר או נשבה והוא שנגנב או
אבד, משביעך אני ואמר אמן חייב. אבד או נגנב והוא שמת, או נשבר,
או נשבה, משביעך אני ואמר אמן פטור, ששינה מפטור לחובה, והפסיד
בשבועתו. זה הכלל, כל המשנה מחובה ומפטור לפטור ומפטור

858 בפרק מרובה למדו בשומר חנם הפוטר עצמו בטענת אבידה שאינו משלם כפל אף בשבועה. אבל הפוטר עצמו בטענת גנב, ובשבועה, ובאו עדים משלם כפל, שכ' "אם לא ימצא הגנב" אם לא ימצא כמו שהוא אמר, אלא הוא עצמו גנבו כו'. רש"י.

859 רש"י לא גרס כאן משביעך אני ואמר אמן ולפ"ז ל"ג הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם שאין חומש ואשם אלא בשבועה. ובהגוזל קמא משמע שגרס משביעך משום הסיפא. תוס'.

860 לשמואל שאמר במרובה (שם דף עה. ושם) מודה בקנס ואחר כך באו עדים חייב צריך להעמיד את המשנה כגון שחזרו לאחוריהם וכן תירצו שם. תוס'.

861 והתנא משמיע חידוש שאף על גב שהודה ואמר גנבתי וחייב את עצמו בקרן מחמת הפחד מהעדים היא הודאה, ונפטר מן הכפל. וכיון שאין כאן כפל פטור אף מן הטביחה שכפר בה ועדים העידו שגנבו וטבח ומכר. שבכל מקום שאין כפל אין חיוב טביחה, תשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא, ולא תשלומי שלשה וארבעה. רש"י.

לחובה, פטור. מחובה לפטור, חייב. זה הכלל, כל הנשבע להקל על עצמו חייב, להחמיר על עצמו פטור.

גמרא

הגמרא שואלת, מי שנה את המשנה ארבעה שומרי⁸⁶²? אמר רב נחמן בשם רבה בר

ר"מ שא' ששוכר כש"ש הוא ששנה
ד' שומרים שדיניהם ג'

אבוה, המשנה היא כרבי מאיר. שאלו רבא, האם יש מי שאינו סובר שישנם ארבעה שומרי⁸⁶²? אמר לו רב נחמן, כך אמרתי, מי הוא התנא שאמר ששוכר הוא כנושא שכר?, רבי מאיר. ושואלת הגמרא הרי רבי מאיר אומר להיפך. ששנינו בברייתא, שוכר כיצד משלם? רבי מאיר אומר כשומר חנם, רבי יהודה אומר כנושא שכר? אמר רבה בר אבוה, יש לשנות להיפך, רבי מאיר אומר כנושא שכר רבי יהודה אומר כשומר חנם. שואלת הגמרא, הרי דיני השומרים הם שלשה ולא ארבעה. שהרי שוכר הוא או כשומר חנם או כשומר שכר? אמר רב נחמן בר יצחק, המשנה אומרת שיש ארבעה שומרים ודיניהן שלשה.

אמר רב, כל אלו ששנו במשנה שפטורים, הם פטורים מקרבן אשם שבועת השומרים, וחייבים משום שבועת ביטוי⁸⁶³.

נח"אם פטור משום שבועת שומרים
וחייבים משום שבועת ביטוי

בקרבת עולה ויורד⁸⁶⁴. ושמואל אמר, הם פטורים גם משום שבועת ביטוי. שמואל סבר שהם פטורים משום שבועת ביטוי מפני שהשבועה אינה בלהבא. ימות ולא ימות שהיא שבועת שוא, שאין בידו לקיים אותה ולא שבועת בטוי. ורב אמר שהם חייבים מפני שהשבועה ישנה בלאו והן, נגנב ולא נגנב. ושואלת הגמרא הרי רב ושמואל נחלקו בדבר פעם אחת, מי שאמר שבועה שפלוגי זרק צרור לים או שבועה שלא זרק, רב אמר חייב מפני שישנו בהן ולא, ושמואל אמר שהוא פטור מפני שאינו בלהבא? עונה הגמרא, שאם היו מביאים רק את מחלוקתם שם היינו אומרים שרב מודה לשמואל כאשר בית דין משביעים אותו. כרב אמי שאמר שכל שבועה שהדיינים משביעים לא

862 משמע שהלכה ששוכר כש"ש. תוס'.

863 תוס' שואלים שנאמר שיצא לידון בדבר החדש ואין לך בו אלא חידושו. ונראה שכאן שיצא להחמיר לפי שכופר ממון אין זה חידוש. תוס'.

864 אם שגג בקרבן, כדין שבועה לשעבר באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע שחייבין עליה קרבן. רש"י.

חייבין עליה משום שבועת ביטוי. ואם היו מביאים את מחלוקתם כאן, היינו אומרים ששם שמואל מודה לרב.

ר' אמי דורש בלשון אי "כי תשבט" מעצמו ורב בלשון דהא אמר רבי אמי, לומדים שכל שבועה שהדיינין משביעים אותה אין בה משום שבועת ביטוי, שנאמר "או נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטָּא בְשִׁפְתַּיִם" משמע מעצמו. כמו שאמר ריש לקיש, שהמלה 'כי' משמשת בארבע לשונות, אם, שמא, אלא, שהרי. ולרבי אמי דורשים כאן את המלה "כי" בלשון אם, אם תשבט, ישבע מעצמו, ולא שבועת הדיינים שהיא בעל כרחו. ורב שחולק על רבי אמי דורש את המלה "כי" בלשון שהרי, שהרי תשבט. הרבה ישבעו על פי בית דין, וכתוב שיש בה קרבן עולה ויורד כשאין בה כפירת ממון שתחייבנו אשם.

ורבי אלעזר אומר כל הפטורים במשנה פטורים משבועת שומרים וחייבים משום שבועת ביטוי, וסובר רב. חוץ מאיני יודע מה אתה סח בשואל, וגניבה ואבידה בנושא שכר ושכשוכר. ששנינו בהם במשנה חייב, שחייבים בשבועת שומרים שהרי כפרו ממון⁸⁶⁵.

הדרן עלך פרק 'ארבעה שומרין' וסליק לה מסכת שבועות

⁸⁶⁵ ובשומר חנם שטען אבד והוא אכלו, ובטוען נגנב והוא גנבו, ששנינו במשנה, הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם. ר"א לא צריך למנותם באלו שא' חוץ, שהרי התנא מפרש את חומש ואשם של שבועת השומרים. רש"י.